

לך. "א"ר טוביא א"ר יאשיה כל המרפה עצמו מדברי תורה אין בו כח לעמוד ביום צרה שנאמר (משלי כד) "התרפית ביום צרה צר כחכה". א"ר אמי בר מתנה אמר שמואל אפי' מצוה אחת שנאמר התרפית מכל מקום.

שכב. אר"ט אר"א כל המרפה עצמו מד"ת אין בו כח לעמוד ביום צרה כו'. בצר לאדם יפנה לעזרה אל המפלס של שם ד' אל הקנינים הרוחניים שבהם לעולם ימצא נחם-בצרה ומעוז-בעת צר. אמנם לא תמצא לאדם הנחם והשמחה בעת צרה כבטחון ואמונה, כ"א אם הרבה לקנות לו את יקרתם בעת ההצלחה. לא כן המרפה עצמו מדברי תורה, לא יוכל לשוב בעת צרה למצא מעוז בעז שם ד', אע"פ שחפץ אז בזאת בכל לב ונפש, כי ימצא נפשו ריקה ורחוקה מאור ד'.

שכג. אר"א כ"מ אמר שמואל אפי' מצוה אחת כו'. הצדדים של כל המצות כולם, יש לכל אחת מהנה אופן מיוחד שמקשר את האדם אל הדיעות הקדושות והנשגבות שהם יסודי המצות. ע"כ כל מצוה פועלת על חלקי רשום לעצמו בכחות נפשו, שלעת צרתו ימצא פינה מיוחדת של נחם ועז. ורק בשמרו את כל מצות ד' ולא סר מכל אורח צדק, בצירוף העשירו קניניו הנפשיים ע"י אור תורה, אז ימצא עצמו מאושר מכל צד להיות בטוח גם ביום צרה, אבל כשיפנה לבכו להתרפות גם ממצוה אחת, ע"י הטעותו את עצמו בדמיונות כוזבים של תאות המדומות. אז כבא עת צרה, יסיר התבלול של ההשען אל הדמיונות מעיניו, ויחרידהו מאד הרע הגופני העומד לבלע את כל הטוב הדמיוני לעיניו. אבל כבטחו בשם ד' ואינו נשען כ"א על עז ד' וטובו, בהיותו מתעלה מכל ההשענה על דמיוני תאות משכרות, אז ימצא אשרו גם ביום צרה. אבל יבחן האיש בהיות שכלו שלם ובלתי נתעה ע"י דמיוני כוזבים, רק אם לבכו יתמם כאמונה שלמה לאהבת כל המצות כולם, ואותו הדבר החוצץ שיביאהו להתרפות גם מאיזה מצוה פרטית, כבר יש בה קשר מתעה להמשך דמיוני ובטחון שוא בהבלי החושים הגסים, לפי ערך ההטעאה לא יוכל עומד בעת צרה. "אשרי איש ירא את ד' במצותיו חפץ מאד" והוא יודע חוסי בו. ותוכן הדבר הוא כד' הרלב"ג בפי' איוב, שהאדם מצד ענינו השכלי אינו עומד למפגע וכל הפסדים באים ביחש לענינים החומריים. ע"כ כ"ז שעצמותו של אדם מוטבעת בעניני החומר והוא בא לו בהתרפותו מד"ת, אז הלא הצרה הבאה ביחש הדברים שהם עצמותו פוגעת בו עד מאד, ואין בו כח לעמוד. אמנם בהחזיק האדם בד"ת בכל עז, מוצא הוא את עצמו כולו עומד במעמד השכלי שמצדו אין צרה ואין פגע, וכיון שבאה עת צרה הוא מתחזק במצאו את עצמו עומד למעלה מאותו הערך שיהיו הדברים החומריים פוגעים בו לעכרו כולו, והדבר המחודש הוא שהעינוב להתעצם בעצם מעמד שכלי יבא מכל הפרעה מוסרית כמעשה, אפי' מהתרפות המצוה אחת, כי במקום שהמעשה לא יסכים עם השכל, שם ימצא האדם את כולו עומד במקום מעשהו לא במקום ציוריו, שלא גברו בו עד לגבול מעשהו. ע"כ אפי' במצוה אחת ג"כ נאמר ע"ז התרפית מכל מקום.